

Compost maken voor de moestuin

“Over het nut en het maken van compost”, door Cees de Haan,
tekst van Wim Oudshoorn uit *Het nieuwe moestuinboek*.
A.L.V. ‘Ons Genoegen’ Steenwijk 12/02/18

De natuurlijke kringloop

U moet eens naar een (loofhout)bos gaan en daar voorzichtig in de grond wroeten. U vindt dan een eindje onder het oppervlak, prachtige compost, deze compost is ter plekke ontstaan uit in hoofdzaak de bladeren van de bomen daar. Die bladeren zijn met behulp van warmte en vocht, door bacteriën en schimmels verteerd. Ook regenwormen hebben daar, in een iets later stadium een belangrijke bijdrage aan geleverd. Deze bladcompost voedt weer de bomen, want in een bos wordt door de mens niet gemest.

In de natuur wordt het organisch materiaal dus omgezet om vervolgens tot voedsel te dienen. Recycling dus, en dat is iets waar u en ik veel van kunnen leren. Het is op z'n zachtst gezegd een grove vorm van verspilling als wij met organisch afval niets nuttigs doen. Wij kunnen het zo goed gebruiken, nee, sterker nog we moeten het leren gebruiken om wille van de kwaliteit van de grond, waar de gezondheid van onze consumptiegewassen en indirect dus ook van onszelf van afhangt. Zelf dus uit allerlei afval compost maken en hoe dat kan leest u hieronder.

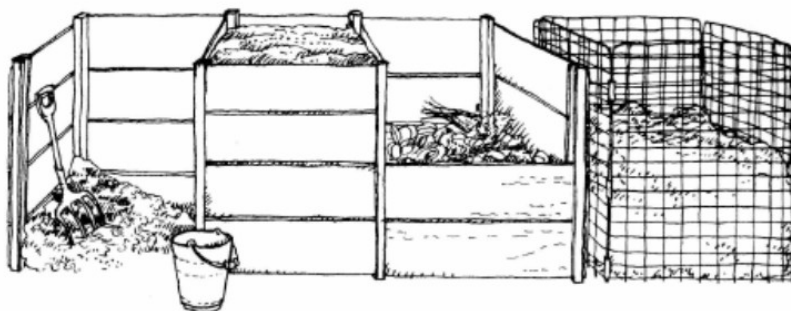
Compost als Haarlemmer olie

Maar laat ik in het kort eerst nog maar eens een loflied zingen op de compost op de eerste plaats bevat het alle nodige plantenvoedende stoffen en wat misschien nog belangrijker is dit voedsel komt mondjesmaat, al naar gelang de behoefte van de plant ter beschikking. Ook verdwijnt het voedsel dat in de compost aanwezig is niet. Zoals bij een aantal kunstmeststoffen wel het geval is, via bijvoorbeeld het regenwater naar de ondergrond (uitspoelen). Verder moet compost zeer hoog worden aangeslagen als grondverbeteraar. De structuur wordt beter. Kleigrond wordt losser en zandgrond geeft juist een grotere samenhang van de gronddeeltjes te zien. Door veel compostgebruik wordt de verhouding tussen gronddeeltjes, water en lucht optimaal. Juist in zo'n milieu tiert het bodemleven welig en groeien de planten optimaal. Het waterhoudend vermogen van compost is zeer groot. Het kan negen maal zijn eigen gewicht aan water opnemen. Compost is dus de Haarlemmer olie voor de grond. Het is overal goed voor.

De plek voor de bak

Als we zelf gaan composteren moeten we eerst een geschikte plek daarvoor proberen te vinden. Voldoende ruimte om de hoop om te zetten, materialen aan te voeren en dergelijke is een eerste vereiste. Omdat zon en veel wind de hoop sterk uitdrogen is een (licht) beschaduwde plaats op een wat beschutte plaats ideaal.

In kleine tuinen zal meestal voor het composteren gebruik worden gemaakt van silo's. Zo'n silo kunnen we uitstekend zelf maken van hout, gaas of eventueel betonblokken. Het is belangrijk bij gebruik van hout en betonblokken de silo zo te construeren dat er voldoende lucht tot het te composteren materiaal kan doordringen. Het mooiste is om twee silo's naast elkaar te plaatsen, want dat maakt het omzetten van de inhoud gemakkelijk. Voor het optimaal laten verlopen van alle processen die tot de vorming van compost leiden, is 100 x 100 x 100 cm wel een minimale maat. Nu composteren zo populair is geworden, is het logisch dat de handel daarop heeft ingespeeld met een groot aantal typen compostsilo's. Ze worden van hout, kunststof en geplastificeerd ijzerdraad gemaakt. De prijzen zijn sterk afhankelijk van het gebruikte materiaal.

Als u niet tot de minituinbezitters behoort, bestaat wellicht de mogelijkheid om een grote 'vrije' composthoop te maken. Het mooiste is om de hoop voor een klein deel in de grond te maken. Graaf zo'n 20 cm grond weg en maak de hoop ongeveer 2 meter breed. De lengte is natuurlijk afhankelijk van de hoeveelheid te verwerken materiaal. We bouwen de composthoop op tot ongeveer 75 à 100 cm. Overigens zijn er 1001 methoden om zo'n hoop op te bouwen en die van u zelf uitgedokterd, kan er dan ook nog gemakkelijk bij.

Wat wel en wat niet composteren

Het te composteren materiaal is van allerlei aard. Op de eerste plaats komt in aanmerking al het tuinafval met afgemaaid gras als één van de grootste leveranciers; verder onkruiden (bij voorkeur die nog niet in het zaad zitten), licht snoeihout, uitgebloeide bloemen, eenjarigen die hun kleurenplicht gedaan hebben, doorgeschoten sla, het loof van gerooide bietjes en witlofblad, en nog veel meer.

Niet mee composteren moet u zieke plantedelen (koolstronken met knolvoet) en door virus of aaltjes aangetaste bladeren en stengels. Gewoon meenemen naar huis en in de groene container. Ook dient men voorzichtig te zijn met wortelonkruiden zoals kweek. Er zijn mensen die de wortels eerst goed drogen en ze daarna toch composteren, maar zo ver ga ik niet. Ook bladeren van de meeste bonen kunnen, zeer goed gecomposteerd worden.

Vanuit huis is ook een grote stroom composteerbaar materiaal te verwachten. Schillen van aardappels (zonde eigenlijk), sinaasappelen, citroenen, grapefruits en bananen zijn prima te gebruiken, evenals allerlei groenteafval, eierdoppen, koffiedik, theebladeren en pindadoppen. Daarnaast gooi ik ook het schelpenzaad uit de vogelkooi in de silo, evenals onbedrukt papier en zaagsel (met mate). Er zijn enthousiastelingen die ook visresten, stof uit de slofzuiger, de inhoud van de kattenbak, katoenen en linnen vezels, haren en vele andere organische afvalproducten composteren. Het schijnt prima te gaan, maar met die laatste producten heb ik geen ervaring. Wel vraag ik steeds om de as uit de open haard van onze buurman, want die as bevat veel kali. Naast al deze materialen is verder nodig of wenselijk wat takken, een kleine hoeveelheid al gecomposteerd materiaal, gewone onbespoten en niet met kunstmest bemeste grond, een weinig mest in de vorm van bijvoorbeeld oude stalmest, gedroogde koemest, bloedmeel, beendermeel, ruwfosfaat en tenslotte wat kalk. Als u wat aan de gemakkelijke kant bent, kunt u die zes laatste meststoffen vervangen door één product, namelijk door composteerepreparaat (L.o.t). Dit bevat beender- en bloedmeel, wieren, koraalalgenkalk, basaltmeel, natuurfosfaat, betonietmeel en wat organisch materiaal. Er wordt geadviseerd om van dit product 500 gram te strooien over een oppervlakte van 1m² bij een laagdikte van 12 cm.

Het is belangrijk dat het te composteren materiaal van tevoren fijn wordt verdeeld en bij voorkeur ook goed gemengd; vooral bij droog en vochtig materiaal. Het is bijvoorbeeld bekend dat dikke lagen afgemaaid gras, die nat zijn of worden gaan 'koeken' en zodoende snel verteren.

Het belang van zuurstof en vocht

Ik heb al gezegd dat zuurstof een heel belangrijke rol speelt bij composteren. Daarnaast is voldoende vocht erg belangrijk. Een goede hoop is steeds vochtig; een juiste maat is niet te geven. Wel staat vast dat als de hoop te droog is er geen vlot composteringsproces plaatsvindt. Mieren en pissebedden zien we dan overal in en op de hoop kruipen. Is de hoop

te nat, dan stinkt hij naar rotte eieren. In het eerste geval is de oplossing goed natmaken (ook van binnen !). Als de composthoop te nat is, moet de hoop omgezet worden en wordt droog materiaal toegevoegd dat veel vocht kan opnemen, zoals turfmoalm, tuinturf, zaagsel, houtkrullen of iets dergelijks. Als alles gaat zoals het moet loopt de temperatuur in een goed opgezette hoop snel op. Vooral binnen in de hoop kunnen temperaturen voorkomen van 60° C en meer. Zo tussen de 40° en 50° C loopt het compostingsproces helemaal op rolletjes. Om ervoor te zorgen dat de hele hoop goed wordt opgewarmd en verteert, is het noodzakelijk dat de hoop wordt omgezet. Wat aan de buitenkant zit komt nu binnen en andersom. Als na het omzetten de temperatuur in een hoop waarbij aan alle voorwaarden is voldaan niet stijgt, moet men aannemen dat de compost rijp is en dus klaar voor gebruik. Goede compost ruikt naar bosgrond! Hoe lang dit duurt is van zeer veel factoren afhankelijk. Een rol spelen onder andere de temperatuur, in feite dus de periode waarin wordt gecomposteerd, de gebruikte materialen, de wijze van opzetten en dergelijke. Je leest wel eens verhalen dat na drie of vier maanden alle materiaal goed gecomposteerd is. Ik denk dan dat dat is gebeurd in een land waar de temperatuur aanmerkelijk hoger ligt dan bij ons, of dat de schrijver in zijn enthousiasme behoorlijk overdrijft. Ik gebruik de compost die ik maak pas een jaar nadat de zaak is omgezet! Misschien kan het eerder, maar als je de gang er eenmaal in hebt maakt dat toch niets meer uit?

Het bouwen en vullen

Nu eerst het een en ander voor het opbouwen van de composthoop en de wijze waarop we de silo vullen, want daartussen zijn nauwelijks verschillen. Op de plaats waar de hoop gaan maken of de silo plaatsen moet de grond goed doorlatend zijn. Spit het gerust een steek diep om en breng wat grondmateriaal op het gespitte deel aan. Ik neem meestal wat dikkere en dunnere dode takken en zorg voor een laag van ± 5 cm. Hier overheen breng ik een dunne laag compost van een jaar geleden, dat dan als starter dienst kan doen. Daarna komt een laag van 10 à 15 cm van tevoren fijn verdeeld materiaal van allerlei oorsprong (zie hiervoor) en daarover strooi ik wat landbouwpoederkalk of Dolokal. Indien het materiaal te droog is wordt het met een gieter tamelijk vochtig gemaakt. Over deze afvallaag, komt een laag van 1 à 2 cm gewone tuingrond en daarover strooi ik wat gedroogde koemest, hierna volgt weer een nieuwe laag tuin- en of keukenafval.

Voor de goede orde wijs ik er even op dat ik gewend ben om alle keukenafval eerst te verzamelen in een goed af te sluiten container, waar ik onderin wat turfmoalm of zaagsel heb gedaan. Zodra de container vol is en er flink wat tuinafval is, rommel ik de hele zaak door elkaar en maak het zo klein mogelijk. Als er wat houtas beschikbaar is werk ik dat er ook door. Momenteel vervang ik de koemest en de kalk ook wel door het in dit stukje al genoemde L.o.t. composteerepreparaat. Als ik de beschikking heb over oude stalmest werk ik dat ook meteen door de afval en maak daar niet een aparte laag van zoals vaak wordt gedaan. Zodra mijn container en draadcontainer van 100 x 100 x 100 cm – bijna vol is, dek ik alles af met een laagje grond van 3 cm en doe daarover wat grof materiaal wat ik net bij de hand heb, zoals maïskolven, hooi, stro of iets dergelijks.

Al zeer snel slinkt hoeveelheid materiaal en wel met een kwart tot een derde van het oorspronkelijke volume. Veel verzorging vraagt het composteren verder niet. Bij te droog weer is nat maken noodzakelijk en omzetten moet al na één à twee maanden gebeuren, en later vaak nog één of meerdere keren. Binnen een jaar heb ik, zoals gezegd, een prachtige compost! Bij losse hopen is het goed om in de hoop één of meerdere verticale luchtkanalen aan te brengen. Dat gaat het beste met opgerold kippengaas, dat tegelijk met het opzetten van de hoop wordt geplaatst.

Onze grote vriend: de regenworm

Graag wil ik nog de grote betekenis van de regenworm in de composthoop, en trouwens ook in de grond, naar voren brengen. Het zijn onmisbare dieren, want ze zorgen niet alleen voor een losse, poreuze grond, maar ze brengen ook organisch materiaal in de grond en hun uitwerpselen bevatten veel stikstof, kali, magnesium en kalk. Een regenworm zorgt per jaar

voor 250 gram uitwerpselen. In een goede cultuurgrond zitten veel regenwormen. Ik heb eens een getal gelezen van 500 per m². Maar dat lijkt me wel erg overdreven! Ook in de composthoop zult u ze weldra massaal aantreffen, want ook daar vinden ze kostje naar hun bekje en ze helpen daarbij het composteringsproces te versnellen. Er zijn zelfs composteerdere die wat extra regenwormen aan de composthoop toevoegen. Wat het gebruik van zelf gemaakte compost betreft kan ik kort zijn. Sla geen jaar over en geef een deel net voor de winterperiode en een ander deel voor het teeltseizoen begint, in het voorjaar dus. In totaal kan zonder bezwaar 50 à 100 liter (dat zijn één of twee kruiwagens vol) per 10 m² worden gegeven. Een prima grond is dan het resultaat na enkele jaren en dit tot grote dankbaarheid van uw groentegewassen. Je hoort ze tevreden groeien!

